

Resumé dokumentárního filmu projektu PC Global *Chinas Weltmarktfabrik für Computer* o pracovních podmínkách v počítačové výrobě v Číně.

Text: skupina EcolInfo (www.ecoinfo.cnrs.fr) – červenec 2008. Překlad do češtiny Lucie Trlifajová

Od 80. let přesouvají velcí producenti svoji výrobu do zemí jihovýchodní Asie. Velké „značky“ jsou dnes společnosti bez továren. U současných počítačů je tak těžké rozpoznat, kde byly vyrobeny nebo zjistit jména jednotlivých subdodavatelů jejich součástek. I pokud nesou jméno výrobce, mohly být v rámci licence vyrobeny jinde. Přístup k informacím je přísně střeženým tajemstvím. Tato delokalizace umožnila rozvoj výroby elektronických materiálů, která dosáhla vyšší úrovně než je tomu v zemědělství nebo oděvním průmyslu dohromady.

Systém subdodavatelů není omezen jen na dodávání jednotlivých součástek, zahrnuje i výrobu celých počítačů pro velké značky. Životnost těchto přístrojů je krátká, ovšem cesta, kterou projdou během výroby, je dlouhá – často začíná v zemích třetího světa, kam se pak tyto stroje už jako odpad také vracejí.

Od masového nástupu počítačů v 80. letech se vytvořily produkční řetězce, založené na dvou základních požadavcích velkých značek - minimalizace ceny a maximální flexibilita. Tyto podmínky dodavatelé plní prostřednictvím hrozeb svým zaměstnancům o ukončení pracovního poměru anebo neplacených přesčasů. Tím, že se takovéto chování vůči dělníkům stalo standardem, bylo umožněno výrazné snížení nákladů na pracovní sílu.

Čína (následována USA) je největším exportérem informačních technologií (IT výrobků). Každý druhý počítač pochází z této země. Poblíž Hongkongu se nachází město Shenzhen. To se stalo na konci 70. let bezcelním pásmem, čímž přilákalo množství cizinců. Došlo k prudkému rozvoji průmyslu zaměřeného na export (textilu, IT výrobků, později elektroniky) a v důsledku toho i příchodu levné pracovní síly. Elektronický průmysl narostl v roce 2006 o 20%, počet obyvatel „pásma“ vzrostl ve dvaceti letech z 30 tisíc na 12 milionů.

Většina pracovníků pochází z venkova a nemá uzavřenou pracovní smlouvu, což vede k tomu, že jejich pracovní podmínky nejsou kontrolovány. Typický pracovní den trvá dvanáct až šestnáct hodin. V období zvýšené výroby musí dělníci pracovat také v noci, bez nároku na plat.

Manipulace s nebezpečnými materiály probíhá bez ochrany, častá jsou zranění a onemocnění z povolání. Pracovníci z venkova přitom nepřicházejí jen kvůli vyššímu výdělku; mají také zájem o začlenění se do městské společnosti a o opuštění své vesnické identity. Většinu těchto dělníků tvoří ženy, kterým jejich nízký plat (70 až 130 EUR/měsíc) neumožňuje najít si ubytování v soukromí. Žijí tedy v hromadných noclehárnách, v bídných hygienických podmínkách, bez teplé vody, a pod stálým dohledem zaměstnavatele. V momentě, kdy ztratí práci, ztrácí i právo k pobytu ve městě. V průměru zůstávají tyto zaměstnankyně v továrně 5 až 6 let. Trpí zdravotními problémy způsobenými nezdravým pracovním prostředím a používáním nebezpečných materiálů. Jelikož se ale příznaky často objevují až dlouho po ukončení smlouvy, je obtížné volat k zodpovědnosti zaměstnavatele. Pokud se příznaky objeví ještě v době trvání pracovní smlouvy, jsou zaměstnankyně nuceny k návratu na venkov. Vzhledem ke stále rostoucí vážnosti situace se ovšem dělníci začínají domáhat svých práv.

Průměrná doba užívání počítače je dva až tři roky. Poté většina počítačů opět nastoupí na cestu do Afriky nebo jihovýchodní Asie, často na lodi. Zde jsou rozebírány lidmi, kteří se touto prací vystavují děsivým zdravotním podmínkám. Negativní jsou ale dopady pro celé okolí – počínaje pracovníky jednotlivých poboček, přes místní obyvatele až po zamoření vzduchu, půdy a vody. Pod záminkou, že jde o materiální pomoc (formou funkčního vybavení) jsou trosky počítačů posílány do rozvojových zemí - což je zakázáno současnými zákony. Přitom třeba jen na deseti tunách obrazovek je 500 kilogramů mědi, 800 gramů stříbra a 1,6 kilogramu zlata, které jsou získávány zpět. Zpronevěření části tohoto odpadu, mezi momentem sběru a recyklací, může být jedním z důvodů ilegálních vývozů.

Globalizace stále více způsobuje to, že jednotlivé regiony světa se k sobě stavějí jako konkurence, což má negativní dopady na veřejné příjmy, ekologické standardy i práva pracujících. Cílem projektu PCGlobal (více viz <http://www.pcglobal.org/>) je zastavit tyto jevy a to tak, že velké „značky“ se přihlásí k odpovědnosti za celý proces výroby, tedy všechna jeho stadia. Německé vládní úřady (které jsou významným spotřebitelem výpočetní techniky) jsou žádány, aby na velké dodavatele vyvíjely tlak ve směru závazného plnění sociálních a ekologických kritérií, a nebraly v úvahu jen ekonomický aspekt zakázky.

Zlepšení podmínek migrujících pracovníků v čínských továrnách je možné teprve tehdy, když bude legalizován jejich statut a bude jim umožněno vytvářet odbory. Konečný příjemce elektronického zboží pak musí mít možnost informovat se o podmínkách, ve kterých výrobky, které jako spotřebitel nakupuje a používá, vznikají.

Film (v anglické, francouzské nebo německé verzi) je možné objednat na <http://www.weed-online.org/publikationen/bestellung> nebo je k zapůjčení v knihovně Ekumenické akademie (viz. kontakty)